

Herziening van box 3

Visie van Arjo van Eijsden (EY) op de in het Belastingplan 2016 voorgestelde herziening van de vermogensrendementsheffing

5 oktober 2015

EY

Building a better
working world

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de Vaste Commissie voor Financiën
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Rotterdam, 5 oktober 2015

Visie Arjo van Eijsden (EY) op de herziening van box 3

Geachte commissie,

Hartelijk dank voor uw uitnodiging om deel te nemen aan het Rondetafelgesprek in de Tweede Kamer over de herziening van box 3. Ik ga graag op uw uitnodiging in.

Als bijlage bij deze brief is een notitie opgenomen waarin wordt ingegaan op de juridische, economische, rendements- en uitvoeringsaspecten van het voorstel tot aanpassing van box 3 zoals dat is opgenomen in het Belastingplan 2016. Daarnaast wordt ingegaan op eventuele alternatieven.

Alles overziende is het voorstel van het kabinet in mijn visie een redelijke aanpassing van box 3 omdat daardoor het werkelijke rendement beter wordt benaderd, maar tegelijkertijd het (uitvoerings)voordeel van de forfaitaire benadering behouden blijft. Niettemin rijst de vraag of de voorgestelde rendementspercentages niet verlaagd zouden moeten worden teneinde zoveel mogelijk te voorkomen dat in individuele gevallen particulieren met een belasting op vermogensinkomsten worden geconfronteerd die in behoorlijke mate afwijkt van de werkelijk genoten rendementen.

Aan alternatieve oplossingen, en dan met name de vermogenswinstbelasting en de vermogensaanwasbelasting, zijn naar mijn mening dusdanige (uitvoerings)problemen verbonden dat invoering daarvan – zeker op korte termijn – geen aanbeveling verdient.

Ik werk deze punten in de bijgevoegde notitie uit. Met deze bijdrage wil ik een eerste aanzet geven voor een discussie over de herziening van box 3. Ik realiseer mij dat hierover nog veel meer gezegd kan worden. Daarover zullen wij ongetwijfeld spreken tijdens het Rondetafelgesprek op 6 oktober a.s. Graag geef ik dan ook een nadere toelichting op het onderstaande.

Met vriendelijke groet,
Ernst & Young Belastingadviseurs LLP

mr. J.A.R. van Eijsden

Contents

1	Invoering vermogensrendementsheffing in 2001	5
2	Mogelijke alternatieven	8
3	Afweging van de voorstellen in het Belastingplan 2016	10
3.1	Juridische aspecten	10
3.2	Rendementsaspecten	11
3.3	Economische aspecten	13
3.4	Uitvoeringsaspecten.....	14
4	Tegenbewijsregeling	17
5	Vermogenswinstbelasting en vermogensaanwasbelasting.....	19
6	Internationale gegevensuitwisseling	22
7	Conclusie	24

Invoering vermogens-
rendementsheffing in 2001

1 Invoering vermogensrendementsheffing in 2001

Tot 1 januari 2001 kenden we ten aanzien van particuliere vermogens een heffing die bestond uit twee onderdelen.

- ▶ Onder de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (Wet IB 1964) werden vermogensinkomsten belast tegen een progressief tarief.
- ▶ Onder de Wet op de vermogensbelasting 1964 (Wet VB 1964) werd vermogen belast tegen een tarief van 0,7%.

Destijds is geconstateerd dat de belastingdruk op vermogen als hoog werd ervaren:

“Veel belastingplichtigen beoordelen de effectieve belastingdruk op vermogensinkomsten, zeker in combinatie met de vermogensbelasting, in Nederland als hoog.”¹

Gerealiseerde waardestijgingen en –dalingen van de vermogensbestanddelen (de bron) werden onder de Wet IB 1964 niet in de heffing betrokken. De belastingvrijdom voor vermogenswinsten lokte een aanzienlijke arbitrage uit waarbij belaste inkomsten uit de bron werden getransformeerd in onbelaste waardestijgingen van de bron (bijvoorbeeld vermogensgroefondsen, rentegroefondsen, etc.). Dit was aanleiding tot een herziening van de heffing:

“Dit leidt tot een ongewenste en substantiële uitholling van de belastinggrondslag, die niet alleen een negatieve invloed heeft op de totale belastingopbrengst en op de gewenste verdeling van de belastingdruk over alle belastingplichtigen, maar die ook leidt tot aantasting van de belastingmoraal. Om deze ontwikkeling te doorbreken is ingrijpende herziening van de fiscale behandeling van inkomsten uit vermogen noodzakelijk.”²

Met ingang van 1 januari 2001 is de vermogensrendementsheffing ingevoerd en in de plaats gekomen van de hierboven genoemde heffingen. De wetgever heeft daarbij bewust gekozen voor één (ongedifferentieerd) forfaitair rendement:

“Het forfaitaire rendement wordt gesteld op 4% van de waarde van de rendementsgrondslag. Dit forfaitaire rendement wordt belast tegen een vast tarief van 30%. Uit het oogpunt van eenvoud en om belastingontwijking zoveel mogelijk te voorkomen, geldt één (ongedifferentieerd) forfaitair rendement. De gekozen hoogte van het belastingtarief is de uitkomst van een weging van diverse factoren. In de eerste plaats is dat de voorwaarde dat de systeemwijziging bij de vermogensinkomsten, net als voor het geheel, moet leiden tot evenwichtige inkomenseffecten. Het kan niet zo zijn dat de heffing over vermogensinkomsten los komt te staan van het uitgangspunt dat de inkomstenbelasting een heffing naar draagkracht is. Tegelijkertijd vraagt de internationale mobiliteit van kapitaal om een in dat licht concurrerende belastingheffing. De voorgestelde forfaitaire rendementsheffing komt daaraan tegemoet.”³

¹ Memorie van toelichting, Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr. 3, p. 35-36.

² Memorie van toelichting, Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr. 3, p. 36-37.

³ Memorie van toelichting, Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr. 3, p. 38.

De wetgever heeft er bewust voor gekozen om de hoogte van het forfaitaire rendement op een zodanig niveau vast te stellen dat iedereen in staat zou zijn om dit rendement zonder risico te kunnen behalen, zeker indien dit over een wat langere periode zou worden gezien. Bij de hoogte van een dergelijk risicoloos rendement dacht de wetgever aan staatsobligaties.⁴

Het met ingang van 1 januari 2001 ingevoerde systeem heeft verschillende voordelen:

- ▶ Het is eenvoudig in de uitvoering.
- ▶ Het is relatief moeilijk te ontgaan.
- ▶ Het heeft relatief weinig economische gedragseffecten (zoals het lock-in effect⁵).

Een belangrijk nadeel is dat het forfaitaire rendement meestal afwijkt van het daadwerkelijk behaalde rendement. De kloof tussen het forfait van 4% en de werkelijkheid is de laatste jaren in (te) veel gevallen (te) groot geworden. Dit geldt met name voor kleine spaarders.

⁴ Zie Memorie van toelichting, Kamerstukken II 1998-1999, 26 272, nr. 3, p. 38-39 en Nota naar aanleiding van het verslag, Kamerstukken II 1999-2000, 26 727, nr. 7, p. 263-264. Voor een nadere analyse, zie Ficties en forfaits in het belastingrecht, Rapport van de Commissie ficties en forfaits, Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap No 252, Deventer: Kluwer 2014, p. 44-45.

⁵ Het lock-in effect houdt in dat een hoog tarief op kapitaalinkomen er toe leidt dat de realisatie van vermogenswinst wordt uitgesteld.

Visie van Arjo van Eijnsden (EY) op de in het Belastingplan 2016 voorgestelde herziening van de vermogensrendementsheffing

Mogelijke alternatieven

2 Mogelijke alternatieven

In plaats van het huidige systeem van een vermogensrendementsheffing met één (ongedifferentieerd) forfaitair rendement, zijn er verschillende alternatieven denkbaar:

- ▶ een vermogensrendementsheffing op basis van een gedifferentieerd forfaitair rendement;
- ▶ een vermogensrendementsheffing op basis van het werkelijk behaalde rendement;
- ▶ een vermogenswinstbelasting (waarbij zowel vermogensinkomsten als vermogenswinsten worden belast);
- ▶ een vermogensaanwasbelasting.

Met een vermogensrendementsheffing op basis van het werkelijk behaalde rendement bedoel ik een heffing waarbij uitsluitend de inkomsten uit vermogen worden belast (en dus niet de vermogenswinsten of de vermogensaan groei). Deze vorm van belastingheffing komt overeen met het systeem uit de Wet IB 1964. Zoals hiervoor reeds gesteld, lokte de belastingvrijdom voor vermogenswinsten een aanzienlijke arbitrage uit waarbij belaste inkomsten uit de bron werden getransformeerd in onbelaste waarde stijgingen van de bron. Gelet op deze belastingontwijkingmogelijkheden is het begrijpelijk dat het kabinet daar niet (opnieuw) voor gekozen heeft. Deze heffing blijft hier dan ook buiten beschouwing.

Het kabinet heeft in het wetsvoorstel Belastingplan 2016 gekozen voor een vermogensrendementsheffing op basis van een gedifferentieerd forfaitair rendement. Hieronder volgt een nadere analyse van die keuze. Vervolgens zal kort worden ingegaan op de vermogenswinstbelasting en de vermogensaanwasbelasting.

Afweging van de voorstellen in
het Belastingplan 2016

3 Afweging van de voorstellen in het Belastingplan 2016

Het kabinet kiest voor een vermogensrendementsheffing met drie vermogensschijven:

- ▶ € 0 - € 100.000
- ▶ € 100.000 - € 1.000.000
- ▶ € 1.000.000 en hoger

De door het kabinet voorgestelde vermogensrendementsheffing kan cijfermatig als volgt worden samengevat:

Forfaitair rendement 2017					
Voordeel rendementsklasse I:		1,63%			
Voordeel rendementsklasse II:		5,50%			
Grondslag					
Meer dan	Maar niet meer dan	Toerekening rendements-klasse I	Toerekening rendements-klasse II	Rendement	
0	75.000	67%	33%	2,91%	
75.000	975.000	21%	79%	4,69%	
975.000		0%	100%	5,50%	

Hierbij zij opgemerkt dat de grondslag gelijk is aan het vermogen minus het heffingvrije vermogen van € 25.000, waarbij het heffingvrije vermogen in mindering komt op het vermogen in de eerste vermogensschijf.

3.1 Juridische aspecten

Geen toetsing door rechter

Het voorgestelde forfait heeft een wettelijke basis. Het kan niet door de rechter worden getoetst aan fundamentele rechtsbeginselen.⁶ Wel is een toetsing mogelijk aan beginselen die zijn neergelegd in internationale verdragen (artikel 94 Grondwet).

Strijd met het ongestoord genot van eigendom?

In HR 3 april 2015, nr. 13/04247, BNB 2015/174 en HR 24 april 2015, nr. 14/01504, BNB 2015/175 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan over de waardering van verhuurde woningen in box 3. Daarbij is de Hoge Raad ook ingegaan op de vraag of de forfaitaire rendementsheffing al dan niet in overeenstemming is met het in artikel 1 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) neergelegde recht op ongestoord genot van eigendom.

In het arrest van 3 april 2015 heeft de Hoge Raad geoordeeld dat gelet op de uitgangspunten van de forfaitaire rendementsheffing niet kan worden gezegd dat die heffing elke redelijke grond ontbeert. Gelet op de ruime beoordelingsmarge die de wetgever op het terrein van het belastingrecht toekomt, is dit stelsel volgens de Hoge Raad niet in strijd met artikel 1 Eerste Protocol EVRM.

⁶ Zie HR 14 april 1989, nr. 13 822, NJ 1989/469 (Harmonisatiewet arrest).

Visie van Arjo van Eijdsden (EY) op de in het Belastingplan 2016 voorgestelde herziening van de vermogensrendementsheffing

De Hoge Raad lijkt de deur niettemin op een kier te zetten. De forfaitaire rendementsheffing komt volgens de Hoge Raad slechts dan in strijd met artikel 1 Eerste Protocol EVRM, indien zou komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van 4% voor particuliere beleggers niet meer haalbaar is en belastingplichtigen, mede gezien het toepasselijke tarief (van 30%), zouden worden geconfronteerd met een buitensporig zware last. In het arrest van 3 april 2015 was dit volgens de Hoge Raad niet gebleken of gesteld. In het arrest van 24 april 2015 vond er een verwijzing plaats waarbij het verwijzingshof de zaak in volle omvang opnieuw moest behandelen. Het Hof moest daarbij het arrest van 3 april 2015 in acht nemen. De vraag of de vermogensrendementsheffing in een individueel geval in strijd is met artikel 1 Eerste Protocol EVRM is derhalve nog niet beantwoord. Het valt echter niet uit te sluiten dat de Hoge Raad, met name in een situatie dat het werkelijk rendement over een reeks van jaren substantieel afwijkt van het forfaitaire rendement van 4%, zal oordelen dat sprake is van een ongerechtvaardigde inbreuk op het eigendomsrecht.

De Hoge Raad heeft in het arrest van 3 april 2015 de ruimte overigens beperkt, door te oordelen dat het voor het aannemen van een inbreuk op artikel 1 Eerste Protocol niet voldoende is dat het rendement van 'bepaalde' bezittingen structureel blijft beneden 4% van het daarin geïnvesteerde bedrag, ook niet indien de bezittingen van de belastingplichtige in box 3 vooral uit dergelijke bezittingen bestaan. Uit het oordeel van de Hoge Raad leid ik af dat voor het aannemen van een inbreuk op het eigendomsrecht ook sprake zal moeten zijn van een buitensporig zware last. Wanneer dat het geval is, zal door de rechtspraak nader vastgesteld moeten worden. In dit kader zij opgemerkt dat er meer dan 10.000 bezwaarschriften zijn ingediend met betrekking tot de mogelijke strijdigheid van de vermogensrendementsheffing met artikel 1 Eerste Protocol EVRM.

Nu het kabinet in de voorgestelde gedifferentieerde vermogensrendementsheffing meer wil aansluiten bij het werkelijke rendement, lijkt de kans dat de vermogensrendementsheffing in strijd is met artikel 1 Eerste Protocol EVRM in beginsel te zijn afgenomen. Omdat het verschil tussen het werkelijke rendement en het forfaitaire rendement lager wordt (zeker over een lange termijn beschouwd) zal daardoor minder snel een buitensporige last bij de belastingplichtige komen te liggen. Daarbij teken ik gelijk aan dat het ook onder de voorgestelde heffing kan voorkomen dat het werkelijk behaalde rendement substantieel lager is dan het forfaitaire rendement. In dergelijke situaties zou er nog steeds sprake kunnen zijn van een ongerechtvaardigde inbreuk op het eigendomsrecht van particulieren. Onder het voorgestelde systeem kan dat zelfs nog prangender naar voren komen dan onder het huidige systeem. Als een belastingplichtige met een vermogen van meer dan € 1.000.000 er om moverende redenen voor kiest zijn vermogen te laten renderen via risicoloze laagrentende spaarrekeningen, dan staat een fictief rendement van 5,5% nog verder van de werkelijkheid dan nu het geval is. Ergo, het valt te verwachten dat zonder aanpassing van het voorgestelde systeem opnieuw procedures gestart zullen worden over de vraag naar de aanvaardbaarheid van de vermogensrendementsheffing in het licht van het EVRM.

3.2 Rendementsaspecten

Vermogensmix

Het kabinet heeft ervoor gekozen om met de voorgestelde vermogensmix aan te sluiten bij een gemiddelde verdeling van het box 3-vermogen over spaargeld en beleggingen. Uit de Memorie van toelichting bij het Belastingplan 2016 en de bijlage daarbij, blijkt dat het kabinet een analyse heeft gemaakt van de feitelijke vermogenssamenstelling en de feitelijk behaalde rendementen van de verschillende vermogensklassen.

Ervan uitgaande dat de cijfermatige onderbouwing van het kabinet klopt, wordt hiermee een forfaitair rendement vastgesteld dat meer dan het huidige systeem aansluit bij de werkelijkheid. Het blijft echter een forfaitaire benadering.

Jaarlijkse aanpassing

Het rendement op het spaardeel en het rendement op het beleggingsdeel wordt elk jaar aangepast aan de hand van actuele gegevens. Daarbij wordt gekeken naar historische cijfers van de voorafgaande jaren. De consequentie daarvan is dat het aldus verkregen forfaitaire rendement niet aansluit bij het werkelijke forfaitaire rendement van het belastingjaar, maar in feite daarop achterloopt.

Naarmate bij de vaststelling van het forfaitaire rendement minder ver in de tijd terug wordt gekeken, ligt het forfaitaire rendement dicht bij het werkelijke rendement in het belastingjaar. Overwogen kan worden om het aantal historische jaren dat in aanmerking wordt genomen te verminderen.

Een forfaitaire heffing die in grote lijnen aansluit bij werkelijk behaalde rendementen wordt overigens alleen dan behaald als het voorgestelde systeem over een groot aantal jaren wordt gecontinueerd.

Mate van differentiatie

De keuze die de wetgever moet maken, als hij vast wil houden aan een forfaitair systeem maar wel zoveel mogelijk recht wil doen aan het werkelijke rendement, is welke mate van differentiatie hij aan moet brengen.

- ▶ De wetgever kan onderscheid maken tussen verschillende vermogenscategorieën (aandelen, effecten, vastgoed, etc.) en per categorie een forfaitair rendement vaststellen. De heffing sluit dan aan bij de werkelijke verdeling van het vermogen van belastingplichtigen over de verschillende vermogenscategorieën. Het kabinet heeft daar in het Belastingplan 2016 niet voor gekozen. Een dergelijk onderscheid zou tot aanzienlijke afbakeningsproblemen leiden. Zo kan bijvoorbeeld de vraag worden gesteld of een belegging in een vastgoedfonds tot de categorie effecten behoort of tot de categorie vastgoed.
- ▶ De wetgever kan onderscheid maken tussen verschillende vermogensklassen (vermogensschijven) en per categorie een forfaitair rendement vaststellen. Dit is de oplossing waarvoor het kabinet heeft gekozen. De oplossing van het kabinet met slechts drie vermogensklassen is vrij grofmazig, maar eenvoudiger dan de eerstgenoemde oplossing (waarbij ieder vermogensbestanddeel in een afzonderlijke categorie moet worden ingedeeld).

Vergelijking met andere inkomsten

Het rendement wordt in box 3 belast tegen 30%. Dat verandert niet met de wijziging die in het Belastingplan 2016 is voorgesteld. Dit tarief is substantieel lager dan het (progressieve) tarief in box 1 van de inkomstenbelasting. De vraag kan worden gesteld of het (nog steeds) gerechtvaardigd is om vermogensinkomsten lager te belasten dan box 1-inkomen. Ik wijs in dit kader op de CPB Policy Brief 2015/16, getiteld 'Een meer uniforme belasting van kapitaalinkomen' (25 september 2015) waarin wordt opgemerkt:

"Vanwege de internationale mobiliteit van kapitaal ten opzichte van arbeid ligt een lager tarief op kapitaalinkomen voor de hand. Daarnaast kan een hoog tarief er toe leiden dat de realisatie van vermogenswinst uitgesteld wordt (lock-in effect). Een veel lager tarief dan op arbeidsinkomen lijkt echter niet aantrekkelijk vanwege mogelijke arbitrage van arbeid naar kapitaal."

Verlaging rendementspercentages

In 2001 is met het forfaitaire rendement gekozen voor een voorzichtig rendement (ook op relatief laag renderende spaarrekeningen kon toen dit rendement worden behaald). In het voorliggende wetsvoorstel is echter geen sprake meer van een voorzichtig rendement, maar van een rendement dat (gemiddeld) de realiteit dicht benadert. Dat heeft te maken met het uitgangspunt van kabinet bij de vormgeving van de voorgestelde rendementsheffing: de omvorming moest budgettair neutraal zijn.

Zolang aan dit uitgangspunt wordt vastgehouden zal een heffing zoals voorgesteld door het kabinet weerstand oproepen. Immers, in tal van situaties zal het werkelijk behaalde rendement lager zijn dan het forfaitaire rendement hetgeen als onrechtvaardig wordt ervaren. Wil men deze angel uit de vermogensrendementsheffing wegnemen, dan zal het kabinet moeten terugkeren naar het uitgangspunt van 2001, namelijk een rendement dat voorzichtig genoemd kan worden en dat de meeste particulieren zonder al te veel moeite kunnen behalen. Te denken valt aan een stelsel waarbij het rendement op spaarrekeningen (rentebeleggingen) wordt verlaagd naar 1% en het rendement voor overige beleggingen (mixed beleggingen) gehandhaafd wordt op 4%. Ook kan worden gedacht om het systeem dat het kabinet voorstelt in stand te laten, maar (veel) minder ver terug te gaan in de tijd, bijvoorbeeld twee of drie jaar. Het forfaitaire rendement komt dan al een stuk dichterbij het lagere rendement dat spaarders nu realiseren. Een dergelijke keuze zal uiteraard budgettaire gevolgen hebben. Teneinde deze gevolgen te mitigeren, zou verwogen kunnen worden om enerzijds de voorgestelde rendementspercentages te verlagen en anderzijds het belastingtarief enigszins te verhogen.

3.3 Economische aspecten

Rendement en vermogen

Eén van de uitgangspunten van de voorgestelde vermogensrendementsheffing is dat mensen met een hoger vermogen een andere vermogensmix aanhouden en daardoor in het algemeen ook een hoger rendement behalen. Naar mijn mening is dit uitgangspunt in algemene zin juist. In de eerder genoemde CPB Policy Brief wordt in dit kader opgemerkt:

“Meer vermogenden sparen meer en beleggen een groter gedeelte in beter renderende, maar vaak ook risicovolle vermogensbestanddelen, zoals aandelen, obligaties en onroerend goed.”

Dat de rendementspercentages in het voorstel van het kabinet oplopen al naar gelang het vermogen toeneemt, vind ik op zichzelf dan ook geen rare gedachte.

Wel of geen progressieve heffing

Er wordt wel gesteld dat de voorgestelde vermogensrendementsheffing een progressieve heffing is. Het voorgestelde systeem lijkt op het eerste gezicht inderdaad een progressieve opbouw te hebben, in die zin dat bij een hoger vermogen ook een hoger forfaitair rendement in aanmerking wordt genomen. De belastingdruk is bij een hoger vermogen dan relatief hoger dan bij een lager vermogen. Dit wordt door de wetgever echter gerechtvaardigd met een analyse waaruit blijkt dat mensen met een hoger vermogen een andere vermogensmix aanhouden en daardoor in staat zijn een hoger rendement te behalen. Per saldo wordt dan het werkelijke rendement op de beleggingen tegen één proportioneel tarief van 30% belast, met dien verstande dat dat ‘werkelijke’ rendement met de vermogensklassen en rendementsklassen forfaitair wordt benaderd. Vanuit dat perspectief is er geen sprake van een progressieve belasting.

Relatief weinig economische gedragseffecten

Bij de huidige en de voorgestelde forfaitaire rendementsheffing betaalt iedere belastingplichtige een bepaald percentage van de waarde van zijn vermogen aan het begin van het belastingjaar, ongeacht het werkelijk door hem behaalde rendement. Dit heeft tot gevolg dat de omvang van de verschuldigde belasting geen invloed heeft op het beleggingsgedrag van de belastingplichtige. Anders gezegd, de forfaitaire rendementsheffing veroorzaakt relatief weinig verstoringen in het gedrag van economische subjecten op de spaar- en beleggingsmarkt.

Risico van arbitrage

Met name bij hogere vermogens zal het onder de voorgestelde vermogensrendementsheffing in meer gevallen aantrekkelijk worden om vermogen op een andere wijze aan te wenden zodat het vermogen en de inkomsten daaruit lager belast zullen worden. Een van de mogelijkheden is om het vermogen onder te brengen in een BV waarvan de bezitter van het vermogen aandeelhouder is (voor meer dan 5%).

- ▶ De belastingdruk op vermogensrendement bedraagt bij een BV 40% van het werkelijke rendement (20% vennootschapsbelasting⁷ gevolgd door 25% inkomstenbelasting in box 2).
- ▶ De belastingdruk in de derde vermogensschijf van box 3 (die in casu het belangrijkste is) bedraagt 1,65% van het vermogen (30% belasting over een forfaitair rendement van 5,5%).

Het omslagpunt wordt in het voorstel van het kabinet $1,65\%/0,4 = 4,125\%$, terwijl dit thans $1,2\%/0,4 = 3\%$ bedraagt. (Dit houdt in dat onder het omslagpunt het beleggen in een BV aantrekkelijker is en daarboven beleggen in box 3.) Bij deze arbitragemogelijkheid moet overigens wel rekening gehouden worden met het feit dat aan (het houden van) een BV de nodige kosten zijn verbonden.

Het vermogen kan ook ter beschikking gesteld worden aan een BV (waarvan de bezitter van het vermogen aandeelhouder is) door middel van een lening. Deze vermogensaanwending valt onder box 1 waarbij de inkomsten uit het ter beschikking gestelde vermogen (rente) belast worden tegen het progressieve tarief van maximaal 52%. Onder omstandigheden kan dat voordeliger zijn dan de box 3-belasting op het forfaitaire rendement.

Een andere mogelijkheid om aan de vermogensrendementsheffing te ontkomen is het onderbrengen van vermogen in een Vrijgestelde Beleggingsinstelling (VBI). Hierover valt weinig eenduidigs op te merken omdat de factor van de niet verrekenbare bronheffing het netto rendement beïnvloedt. Deze bronheffing kan van geval tot geval verschillen. Niettemin kan het onder omstandigheden fiscaal voordeliger zijn om gebruik te maken van een VBI.

3.4 Uitvoeringsaspecten

Uitvoerbaarheid

Een van de doelstellingen van het huidige fiscale beleid, is de vereenvoudiging van het belastingstelsel. Daartoe bestaat ook aanleiding, want ons belastingstelsel is allesbehalve eenvoudig. Een belastingstelsel dat eenvoudig en robuust is, is veel waard. Dat geldt ook voor een heffing van vermogen (inkomsten). De huidige regeling met één forfaitair rendement van 4% is robuust en eenvoudig uitvoerbaar. De voorgestelde regeling met drie vermogensklassen met elk een eigen forfaitair rendement is eveneens robuust en eenvoudig uitvoerbaar. Het kan eenvoudig in een formule worden gevangen in de aangifte inkomstenbelasting.

Waar zich bij de vermogensrendementsheffing discussies kunnen voordoen, is de vraag welke vermogensbestanddelen tot box 3 behoren (of wellicht tot een andere box) en wat de waarde is van de vermogensbestanddelen in box 3. Dit verandert niet met de voorgestelde wijziging.

Voor de uitvoering is tevens van belang dat de belastingplichtige beschikt over de waarde van de vermogensbestanddelen per 1 januari. Ook op dit punt wijzigt er niets.

Kortom, vanuit een oogpunt van eenvoud dient er naar mijn mening niet te veel getornd te worden aan de systematiek van een forfaitaire rendementsheffing. Uit onderdeel 5 blijkt dat de meest voor de hand liggende alternatieven voor een forfaitair stelsel, waaronder een systeem waarbij wordt uitgegaan van een heffing van daadwerkelijk gerealiseerde vermogensinkomsten en -winsten, allerminst tot een vereenvoudiging leiden.

⁷ Hierbij is uitgegaan van vermogensrendementen tot € 200.000. Daarboven bedraagt het vennootschapsbelastingtarief 25%. Dit voorbeeld ziet dus grofweg op vermogens tussen € 1 miljoen en € 3,6 miljoen (bij een vermogen van € 3,6 miljoen en een rendement van 5,5% bedraagt het resultaat € 198.000).

Belastingopbrengst

Bij het huidige systeem met één forfaitair rendement, is de belastingopbrengst redelijk voorspelbaar. Dat geldt ook bij de voorgestelde heffing op basis van een gedifferentieerd forfaitair rendement. Een verschil is wel dat onder het huidige systeem ook voor meerdere jaren vooruit ervan kan worden uitgegaan dat de belasting 30% bedraagt van 4% van het netto vermogen (minus het heffingvrije vermogen), terwijl de belasting onder het voorgestelde systeem gebaseerd is op een jaarlijks vast te stellen rendement. Dat jaarlijkse rendement kan door middel van extrapolatie voor toekomstige jaren wel redelijk worden voorspeld, maar niet exact worden vastgesteld. Dat maakt het wel iets lastiger om toekomstige opbrengsten van box 3 in te schatten.

Overigens is de belastingopbrengst ook afhankelijk van de waardering van de vermogensbestanddelen. Er zit dus sowieso een onzeker element in schatting van de toekomstige belastingopbrengst.

Fiscale partners

Voor fiscale partners wordt het wel iets ingewikkelder (maar ook aantrekkelijker) omdat bij de overschrijding van de grens van een vermogensklasse (vermogenschijfgrens) het forfaitair rendement omhoog gaat en het dus voordeliger kan zijn om vermogen toe te rekenen aan de partner. Erg moeilijk hoeft dit echter niet te zijn omdat bij een 50/50-verdeling de belastindruk bij partners doorgaans minimaal zal zijn.

Tegenbewijsregeling

4 Tegenbewijsregeling

De wetgever heeft bij de invoering van de vermogensrendementsheffing in 2001 bewust afgezien van een tegenbewijsregeling:

“In een globaal forfaitair heffingssysteem zoals het forfaitaire rendement past geen tegenbewijsregeling voor situaties waarin het werkelijk behaalde rendement lager is dan het forfaitaire rendement. Er is bewust voor gekozen om de hoogte van het forfaitaire rendement op een zodanig niveau vast te stellen (4%) dat iedereen in staat is om, zeker indien dit over een wat langere periode wordt bezien, dit rendement zonder risico te kunnen behalen. Vanuit dit perspectief bezien kan een tegenbewijsregeling achterwege worden gelaten. De keuze om geen tegenbewijsregeling op te nemen hangt ook samen met het feit dat met een tegenbewijsregeling de uitvoerbaarheid en de aantrekkelijkheid van de forfaitaire aanpak zou worden ontkracht, zelfs in situaties waarbij de tegenbewijsregeling zou worden beperkt tot bepaalde categorieën vermogensinkomsten, zoals rente. Bovendien is een tegenbewijsregeling in dit geval in strijd met het karakter van de forfaitaire heffing. Een tegenbewijsregeling kan immers uitsluitend adequaat functioneren wanneer de werkelijk behaalde inkomsten op relatief eenvoudige en eenduidige manier zouden kunnen worden bepaald. De ervaring heeft inmiddels echter geleerd dat het bepalen van de werkelijke inkomsten uit vermogen niet alleen zeer gecompliceerd is maar ook – belangrijker nog – tot een resultaat leidt dat in veel gevallen geen reële afspiegeling (meer) vormt van de economische werkelijkheid.”⁸

De wetgever zou alsnog kunnen overwegen om een tegenbewijsregel in te voeren waarmee belastingplichtigen kunnen aantonen dat hun werkelijke rendement lager is dan het forfaitaire rendement. Dit komt tegemoet aan het gevoel van rechtvaardigheid van belastingplichtigen. Daar staat tegenover dat het forfaitaire element van de vermogensrendementsheffing (deels) teniet wordt gedaan met een tegenbewijsregel. Dit heeft een aantal consequenties:

- ▶ Het doet afbreuk aan het robuuste karakter van de forfaitaire vermogensrendementsheffing en verhoogt de complexiteit en de uitvoeringslasten. Als men rekening wil houden met de mogelijkheid dat het werkelijke rendement (substantieel) afwijkt van het forfaitaire rendement kan beter een vermogenswinstbelasting (zie hierna) worden ingevoerd.
- ▶ Alle negatieve risico's zijn voor de staat en alle positieve voor de belastingplichtigen.
- ▶ Het wordt lastiger om vooraf de belastingopbrengst in te schatten.

Ik ben dan ook geen voorstander van een tegenbewijsregeling. Overigens zou de invoering van een tegenbewijsregeling wel kunnen voorkomen dat de vermogensrendementsheffing in individuele gevallen leidt tot een onaanvaardbare inbreuk op het eigendomsrecht van het Eerste Protocol bij het EVRM.

⁸ Memorie van toelichting, Kamerstukken II 1998-1999, 26 727, nr. 3, p. 39-40.

Visie van Arjo van Eijnsden (EY) op de in het Belastingplan 2016 voorgestelde herziening van de vermogensrendementsheffing

Vermogenswinstbelasting en
vermogensaanswasbelasting

5 Vermogenswinstbelasting en vermogensaanwasbelasting

Mogelijke alternatieven zijn de vermogenswinstbelasting en de vermogensaanwasbelasting. Bij een vermogenswinstbelasting wordt belasting geheven over

- ▶ vermogensinkomsten;
- ▶ vermogenswinsten- en verliezen.

Bij een vermogensaanwasbelasting wordt belasting geheven over

- ▶ vermogensinkomsten;
- ▶ vermogensaanwas en vermogensvermindering.

Bij de vermogenswinstbelasting wordt belasting geheven over de waardemutaties van de vermogensbestanddelen zodra die worden gerealiseerd. Stel bijvoorbeeld dat een belastingplichtige ter belegging effecten heeft gekocht. Pas op het moment van verkoop van de effecten wordt gekeken of daarmee winst is gemaakt en wordt die winst belast.

Bij de vermogensaanwasbelasting wordt belasting geheven over de waardemutaties die zich gedurende een jaar voordoen. Bij diezelfde belastingplichtige wordt dan aan het einde van elk jaar gekeken of de effecten in waarde zijn gestegen. Over die waardeverhoging wordt dan belasting geheven.

Vermogenswinstbelasting

De vermogenswinstbelasting heeft een aantal belangrijke kenmerken:

- ▶ Qua draagkrachtmeting is het een zeer goede methode.
- ▶ Qua uitvoerbaarheid is het bijzonder complex.
- ▶ Qua belastingopbrengst is het een cyclische heffing. (Als het goed gaat met de economie behalen belastingplichtigen vooral vermogenswinsten en als het slecht gaat met de economie vooral vermogensverliezen).
- ▶ De heffing heeft sterke economische gedragseffecten.

Bij de afweging van een mogelijke invoering van een vermogenswinstbelasting, zal in ieder geval rekening moeten worden gehouden met de volgende aandachtspunten.

- ▶ Bij een vermogenswinstbelasting moet de kostprijs van alle vermogensbestanddelen worden vastgesteld en geadmistreerd. Dat geldt voor elke transactie die betrekking heeft op vermogensbestanddelen die onder de vermogenswinstbelasting vallen.
- ▶ Ook mutaties zoals verbeteringen in verhuurd vastgoed of aankopen van aandelen moeten worden bijgehouden in de kostprijs. Hierbij zal bij vastgoed ook de vraag op kunnen komen of sprake is van onderhoud of verbetering.
- ▶ Anders dan bij de vermogensrendementsheffing met één peildatum (1 januari) moeten belastingplichtigen dit gedurende de hele jaar bijhouden. Als de verantwoordelijkheid hiervan (deels) gelegd wordt bij financiële instellingen, zal dit voor deze instellingen tot een aanzienlijke stijging van de uitvoeringslasten leiden. Denk ook aan de situatie dat een belastingplichtige zijn effecten overbrengt van de ene bank naar de andere bank. De vermogenswinstbelasting is daardoor een stuk bewerklijker.
- ▶ Hoe moet worden omgegaan met inflatiewinsten? Vooral bij lange termijn beleggingen is daarvoor een voorziening nodig.
- ▶ Hoe moet worden omgegaan met vermogensverliezen? Zijn die verrekenbaar met vermogenswinsten van andere jaren?
- ▶ Moet er een speciaal tarief voor vermogenswinsten worden ingevoerd als die winsten gedurende een langere periode zijn ontstaan/opgebouwd?
- ▶ Moet er een doorschuifregeling worden ingevoerd indien vermogensbestanddelen na vervreemding worden vervangen door vergelijkbare vermogensbestanddelen?
- ▶ Hoe groot is het risico dat belastingplichtigen bij een vermogensverlies versneld overgaan tot verkoop omdat het vermogensverlies aftrekbaar is? En in hoeverre leidt dat dan tot een verstoring van de markt (vooral als het economisch toch al slecht gaat)?

Vermogensaanwasbelasting

In aanvulling op de kenmerken van de vermogenswinstbelasting, kan ten aanzien van de vermogensaanwasbelasting het volgende worden opgemerkt:

- ▶ Qua draagkrachtmeting is het een (nog) betere methode dan de vermogenswinstbelasting. Het volgt de ontwikkeling van het vermogen namelijk op de voet.
- ▶ Qua uitvoerbaarheid is het in veel gevallen nog bewerkelijker dan de vermogenswinstbelasting. Ieder jaar moet namelijk een waardering worden gemaakt van de vermogensbestanddelen. Alleen belastingplichtigen die actief beleggen c.q. onderhoud plegen aan verhuurd vastgoed zullen de vermogenswinstbelasting bewerkelijker vinden.
- ▶ Qua belastingopbrengst is het nog cyclischer dan de vermogenswinstbelasting. De belastingopbrengst volgt de economische ontwikkeling via de jaarlijkse waardering nog meer op de voet dan bij de vermogenswinstbelasting waarbij wordt aangesloten bij het daadwerkelijk behaalde resultaat bij vervreemding van de vermogensbestanddelen.
- ▶ De vermogensaanwasbelasting leidt tot liquiditeitsproblemen bij belastingplichtigen. Er wordt namelijk belasting geheven over niet gerealiseerde vermogensaanwas. Hierdoor is het denkbaar dat een belastingplichtige zijn vermogen moet aanspreken (bijvoorbeeld effecten moet verkopen) om de belasting te kunnen betalen. De vermogensaanwasbelasting leidt dan tot (ingrijpende) gedragseffecten bij de burgers.

Internationale gegevensuitwisseling

6 Internationale gegevensuitwisseling

Landen gaan steeds meer over tot automatische internationale gegevensuitwisseling. Het is echter niet zo dat deze gegevensuitwisseling ertoe zal leiden dat de uitvoering van een vermogenswinstbelasting (waarbij de daadwerkelijk behaalde rendementen worden belast) dan tot betrekkelijk weinig problemen aanleiding zal geven. Als de heffing in binnenlandse situaties al de nodige problemen oproept (zie de hiervoor opgesomde aandachtspunten bij de vermogenswinstbelasting), dan geldt dat a fortiori in internationale verhoudingen. Bovendien is de automatische gegevensuitwisseling niet dusdanig dat (op korte termijn) alle benodigde gegevens ten behoeve van de vooringevulde aangifte beschikbaar zijn. Hierbij valt te denken aan de volgende aspecten:

- ▶ De internationale gegevensuitwisseling heeft betrekking op slechts een deel van de informatie die nodig is voor de uitvoering van de vermogenswinstbelasting. Weliswaar moet vanaf 1 januari 2016 informatie over nieuwe rekeningen worden bijgehouden, maar dit betreft vooral dividenden, rente, vermogenswinsten, rekeningtegoeden etc. Onder de nieuwe Common Reporting Standard die per 1 januari 2016 in de Nederlandse belastingwetgeving geïmplementeerd zal worden, is een behoorlijk aantal vermogensrechten opgenomen die uitgesloten zijn van de renseigneringsplicht.
- ▶ Weliswaar moet er vanaf 1 januari 2016 allerlei informatie over rekeningen worden bijgehouden door financiële instellingen, maar de daadwerkelijke uitwisseling van informatie door belastingdiensten zal op zijn vroegst pas per september 2017 plaatsvinden en in veel gevallen nog later.
- ▶ Verder geldt dat met name in de aanvangsjaren de gegevensuitwisseling op gang zal moeten komen en dus minder effectief zal zijn dan wenselijk is.
- ▶ De internationale gegevensuitwisseling geldt niet met alle landen waarin belastingplichtigen vermogensbestanddelen aanhouden.

Kortom, de gedachte dat een vermogenswinstbelasting in de nabije toekomst goed uitvoerbaar zal zijn als gevolg van de toegenomen internationale gegevensuitwisseling dient genuanceerd te worden.

Conclusie

7 Conclusie

Het voorstel van het kabinet voor een aanpassing van de vermogensrendementsheffing verdient naar mijn mening steun omdat daardoor het werkelijke rendement beter wordt benaderd, maar tegelijkertijd het (uitvoerings)voordeel van de forfaitaire benadering behouden blijft. Zowel onder de huidige als de voorgestelde systematiek van box 3 kan gesteld worden dat sprake is van een eenvoudige en robuuste belastingheffing.

Aan alternatieve oplossingen, en dan met name de vermogenswinstbelasting en de vermogensaanwasbelasting, zijn naar mijn mening dusdanige (uitvoerings)problemen verbonden dat invoering daarvan – zeker op korte termijn – geen aanbeveling verdient.

Het is terecht dat het huidige forfaitaire rendement van 4% wordt aangepast. Dit rendement wijkt in veel gevallen substantieel af van het werkelijk genoten rendement. Niettemin rijst de vraag of de voorgestelde rendementspercentages niet te hoog zijn. Ook onder het voorgestelde systeem zullen zich situaties voordoen waarbij het werkelijk behaalde rendement (aanzienlijk) lager is dan het forfaitaire rendement. Het valt niet uit te sluiten dat de Hoge Raad dit gevolg beschouwt als een ongerechtvaardigde inbreuk op het eigendomsrecht van artikel 1 Eerste Protocol EVRM. Indien het kabinet bereid zou zijn om het uitgangspunt dat de omvorming van de vermogensrendementsheffing budgettair neutraal moet verlopen, te verlaten, kan gedacht worden aan een verlaging van de forfaitaire-rendementspercentages. Ter compensatie zou overwogen kunnen worden om het tarief in box 3 enigszins te verhogen.